

TEKSTİLDE MATERYAL, FORM VE TASARIM İLİŞKİLERİ

Yrd. Doç. Şerife Sezgin
D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fak. Tekstil Bölümü

Tekstil ürününün kullanım amacı ve ürüne yüklenen anlamlar zamanla farklılık gösterebilir de, tüm tekstil ürünlerinin günün koşullarına ve toplumların kültürel yapılarına göre şekillendirildikleri görülür. Bu ürünler aynı zamanda materyal form ve tasarımları açısından toplumların pek çok özelliklerini yansıtır ve günümüze taşırlar.

MATERIAL, FORM and DESIGN RELATION TO TEXTILE

Even the usage of the textile product and the meaning imposed to the product can show differences in the course of the time, it is seen that every textile product is formed by today's conditions and cultural structure of societies. At the same time these products reflect and carry many characteristics of the societies. Depending on materials, form and designs.

Tekstil tarihine baktığımızda, üretilen tüm tekstillerin, gerek materyal, gerekse form açısından toplumların dinsel kültürel, ekonomik, sosyal birikimlerinden yola çıkılarak üretildikleri saptanmıştır. Bu saptama sonucunda bir tekstil ürünü incelendiğinde, bu tekstil ürününü üreten hakkında pek çok bilgiye sahip olunabilir. Tekstil ürünü, toplumun dinsel inançları, sosyal ve kültürel yapısı, mimari ve sanatsal yaklaşımları ve daha bir çok özellik için bir belirleyicidir.

İlk tekstil ürünlerinden, günümüz tekstil ürünlerine kadar yaratılmış tüm eserlerde, bir tasarım sentezi söz konusudur.

Tekstil ürününün kullanım amacı ve ürüne yüklenen anlamlar zamanla farklılık gösterebilir de tüm tekstil ürünlerinin günün koşullarına ve toplumların kültürel yapılarına göre şekillendirildikleri görülür. Bu nedenle tekstil ürününe sadece bir kullanım objesi olarak bakmak doğru değildir. Çünkü onlar materyal, form ve tasarımları açısından aynı zamanda toplumların pek çok özelliklerini yansıtır ve günümüze taşırlar. Endüstrileşme ve tekstil üretim tekniklerinin gelişmesi, yeni yorumlara ve farklı malzeme arayışlarına gidilmesini sağlamıştır. Gelişimle birlikte farklılaşan tekstil tasarımı ve üretimi, teknik, malzeme, tema ve etki de yeni dönemin değişim alfabesi içerisinde yer almış, estetik bir obje olarak kabul edilmiştir. Bir tasarım felsefesine sahip olan tekstil ürün-

leri, estetik olgu ile şekillendirilmiş, doğru malzeme seçimi ve üretim teknikleriyle sanat objeleri arasında yerlerini almışlardır. Fonksiyon, materyal, form ve estetiğin bir bütün oluşturduğu tekstil ürünleri, çok yönlü kullanım alanları ile önemli bir yere sahiptirler.

Psikolojik ve sosyolojik açıdan insan ve eşya ilişkileri incelendiğinde tekstil ürünlerinin formlarının, malzemelerinin ve estetik oluşumlarının, insanların beklentilerine göre şekillendiği görülür. Tasarımcının beklentisi, yaratıcı gücü doğrultusunda, estetik, sanatsal bir obje yaratmak, tasarlamak ve yansıtmak istediği düşünce veya düşünceleri bu objeye yükleyebilmektedir.

Günümüzde beğenilerin farklılaşması, tekstil tasarımında yeni malzemelerin hızla devreye girmesi ve bilinen malzemelerin farklı teknik, farklı yorumlarla değerlendirilmesi, tekstil tasarımına yeni bir boyut getirmiştir.

İnsanoğlunun kültür varlığı, kuşku duyan, soru soran beyinler ve çağdaş düşüncelerle oluşmaktadır. Kendine güvenli ve sağlıklı mekanlar, vücudunu örtcek gerekli giysilerle birlikte, dünyanın yapısında bulunan düzen ve estetik olgularını kendi çevresinde de kullanmaya başlamış ve bunu girdiği yerde, hayat, derinlik ve renk veren tekstil ürünlerini kullanarak gerçekleştirmiştir.

Farklı kültürlerin yapısında bulunan barınma alışkanlıkları, gelenek farklılıkları, giyinme zevki, tekstil malzemeleriyle oluşturulmuş objelerin çeşitliliğine, farklı kullanım alanlarının ortaya çıkmasına neden olmuş ve buna paralel olarak insanın tasarlama yeteneğini ön plana çıkarmıştır. Teknoloji devleriyle birlikte benzer tekstil ürünlerinin, aralarında üstünlük sağlamak için işlevselliğin yanında estetiğin de kullanılmasını gerektirmiştir. Günümüzde işlevi amaçlanarak üretilmiş tekstil ürünlerinin, estetik ile olan bağlantıları, o toplumun kültürel geçmişini ve sanatla teknolojiyi nasıl kullandığını gösterir.

Son gelişmeler pek çok uygulamalı sanat dallarının (tekstil, grafik, seramik v.b.) estetik öğeleri en iyi şekilde kullandıklarını göstermektedir. Çünkü, insan-çevre ilişkisi, insan alıcılarının (duyu organları) dış dünyanın verici ve kanallarına göre işlev kazanması ve insan beyninde estetik boyutların gelişmesi önem kazanmıştır.

Tasarlama yetisi insanı diğer canlılardan ayıran önemli özelliklerden biridir. Tasarlama; günlük hayatımız içinde verdiğimiz kararlardır. George Nelson'a göre tasarım bir iletişimdir. Tasarım sadece nesnelerin görünüşlerini biçimlendirmek değildir. Aynı zamanda kendi yaşamımızı, dünyanın geleceğini ve çevremizde değişiklikler yapmayı planlamak, düşünmek, seçenekler sunmak süreci bir tasarımıdır.

Genel bir tanımlamayla tasarım, insan bilincinin ilk insandan günümüz çağdaş insanına doğru gelişerek uzanan tüm insanlara özgü bir eylemdir. İnsanın ilk kullanım nesnesinden, nedenini, niçinini zaman içinde belli bir süreç sonunda çözümlendiği en uzaktaki enerji ve güçlere dek dünyamızı, uzayı, dünya üzerindeki varlıkları ve insan toplumlarını değişimleri içinde, her çağ ve dönemin koşulları felsefi ortamı, dünyaya, varlığa, nesnelere yaklaşımı ile ayrıca insanlığın yaşamı sürdüreceği ortamı, uzamı, nesnelere, ürün-

leri sonsuz ilgi alanları ve ilişkileri içinde düşünerek, bir resim, bir grafik, bir tekstil ürünü, bir yapı ya da sıradan herhangi bir nesne yapmak ve yaratmak amacıyla sanatsal, sosyal, psikolojik, teknolojik yaklaşımlar ve bilimsel yöntemlerle gerçekleştirilen bir süreç bir çalışmadır diyebiliriz.

Bu tanımlamadan yola çıkarsak, maddi ve ruhsal dünyanın itilimleri ve gereksinimleri tasarımı yönlendirmektedir. Tasarım binlerce yıldır insanın üretimi ve düşüncesinin gelişimi ile bu güce ulaşmıştır.

KAYNAKLAR

1. AKSOY, E. "Tasarım Çevre İnsan İlişkileri", Tasarım ve İnsan Bilimleri, Karadeniz Teknik Üniversitesi yayını, Trabzon, 1979.
2. BEYEZİT, N. "Tasarım Teori ve Metodları", İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, 1982, İstanbul.
3. GÜRGÜLER, M. "Sanat olarak Tekstil", Çağın Tekstil Dergisi, Sayı:57 İstanbul, 1997
4. KABAS, Ö. "Tüm-Çevre Anlayışı ve Tasarım", Akademi Mimarlık, Sayı:9, İstanbul, 1974.
5. SALDIRAY, S. "Çağdaş Tasarım Olgusu ve Tekstil" Akademi Mimarlık, Sayı: 9, İstanbul, 1974.
6. TURANI, A. "Çağdaş Sanat Felsefesi", Varlık Yayınevi, İstanbul, 1974.
- UĞURLU, A. "Dokumacılıkta Aşamalı Tasarımlar", Çağın Tekstil, Sayı: 4, İstanbul, 1987.
- YURDAKUL, İ. "Genel Çizgileriyle Tasarım", Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları: 9, Beytepe-Ankara